

יד מהרש"א

מסכת פסחים

פרק מקום שנהגו

דף נ. עד דף נז.

Last Revised June 10, 2013

© Yechezkel Folger 2013

בע"ה

דף נ.	3
תד"ה מקום שנהגו	3
דף נ:	4
רש"י ד"ה מאי איריא	4
דף נא.	5
תד"ה אי אתה רשאי	5
תוספות בא"ד ורשב"א אומר	7
תד"ה רבה בר בר חנה	9
דף נא:	10
תד"ה כל הספחים	10
תד"ה כגון אנא	16
דף נב.	17
תד"ה ביישוב לא עבידנא	17
תד"ה הכובש ג' כבשים	19
דף נב:	20
תד"ה עד שיכלה ובא"ד והיינו דמסקינן	20
בא"ד והיינו דמסקינן	21
דף נג.	22
תד"ה מפני שנראה כמקדיש קדשים בחוץ	22
בא"ד וע"כ טעמא	22
דף נג:	23
רש"י ד"ה ה"ג לא ר' שמעון	23
דף נד.	26
תד"ה אלא בני שעיר	26
דף נד:	27
תד"ה אין תענית צבור	27
גמרא ומי אמר ר' יוחנן הכי	28
דף נה.	30
רש"י ד"ה מעיקרא תנא ותוספות ד"ה מדקאמר ר' מאיר	30
דף נה:	33
תד"ה עולי רגלים	33
תד"ה ואם מתיירא	34
דף נו.	35
תד"ה וקצת תימא	35
ד"ה מחלוקת	37
בא"ד בעירובין	37
בא"ד במה אנן קיימין	37
בד"ה דתנן ר"י	37
בד"ה מוכן לעורבים	37
דף נז.	38
תד"ה אלא מפני	38

דף נ.

תד"ה מקום שנהגו

תוספות בד"ה מקום שנהגו כו' ומשמע התם דמדאורייתא אסורה כו' עכ"ל ותלמודא דידן נמי מצי סבר האי טעמא ודפריך לקמן מאי איריא ע"פ אפילו ערב שבת ויום טוב נמי דתניא כו' ולא משני דבע"פ אסור מדאורייתא מה"ט דאמרינן בירושלמי דהא לא משתמע ממתניתין וברייתא לפלוגי בהכי דבתרוייהו אסור סתם משמע ודו"ק:

- 1) משנה
 - a) מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין
 - b) ובמקום שנהגו שלא לעשות מלאכה עד חצות אין עושין
- 2) ברייתא
 - a) ערב יום טוב on מלאכה to do אסור It's
- 3) גמרא
 - a) קשיא
 - i) ערב פסח on מלאכה to do איסור there's an need to teach that the משנה why does the
 - ii) ערב יום טוב on איסור מלאכה there is an ברייתא already teaches that when the
- 4) תוספות
 - a) ערב on איסור מלאכה while דאורייתא is ערב פסח on איסור מלאכה says that the ירושלמי other דרבנן is ימים טובים
- 5) מהרש"א
 - a) קשיא
 - i) Why doesn't the גמרא answer that the משנה deals with ערב פסח separately because is correct and the מלאכה on איסור פסח is ערב דאורייתא while the מלאכה for other ימים טובים is דרבנן
 - b) תירוץ
 - i) The גמרא holds that even if ירושלמי is correct that there is this difference
 - ii) it still can't be that the משנה means to teach this difference by dealing with ערב פסח separately
 - iii) because the משנה uses the same word "איסור" for מלאכה on ערב פסח that the ברייתא uses for מלאכה on ערב of other ימים טובים without any indication that this difference exists

דף נ:

רש"י ד"ה מאי איריא

[דף נ עמוד ב] בפירש"י בד"ה מאי איריא ע"פ כו' ול"ל למתני חצות לאשמועינן הך דיוקא הא כו' עכ"ל ר"ל דלא ה"ל למתני עד חצות אלא ה"ל למתני מקום שנהגו לעשות מלאכה בע"פ עושין דע"כ לא הוה מנהגא אלא עד חצות דמחצות ואילך איסור נמי איכא דלא גרע משאר ע"ש ויו"ט וק"ל:

בד"ה מן המנחה ט' שעות ומחצה עכ"ל מדברי מהרש"ל שט"ס הוא ע"ש וכ"ה במרדכי דמן המנחה ולמעלה דנקט הכא היינו מנחה גדולה והוא חצי שעה אחר חצות ע"ש וק"ל:

- 1) גמרא as explained by the ברייתא
a) אסור לעשות מלאכה בערב שבת ובערב יום טוב מן המנחה ולמעלה
- 2) משנה
a) The הלכה on whether מלאכה is מותר before חצות on פסח depends on the local מנהג
- 3) מהרש"א and רש"י as explained by גמרא
a) קשיא
i) It would have been enough for the משנה to say for ערב פסח that “the הלכה on whether מלאכה is מותר on פסח depends on the local מנהג” without adding the words “until חצות”
ii) and I would have known that
(1) since the ברייתא says the on all טובים it's אסור to do מלאכה from מנחה ולמעלה
(2) the משנה that says the דין is only a מנהג applies only before מנחה
- b) תירוץ
i) For other טובים the איסור doesn't begin until ומעלה
ii) The משנה adds the words before חצות to teach that on פסח the איסור begins earlier at סמוך למנחה which is חצות
- 4) רש"י
a) ט' שעות ומחצה here means מנחה קטנה "מנחה"
- 5) מהרש"ל
a) קשיא
i) The גמרא obviously assumes that "סמוך למנחה" is the same as חצות
ii) This is a קשיא to רש"י who says סמוך למנחה means סמוך to מנחה קטנה
b) תירוץ
i) The correct גרסא in רש"י is that מן המנחה ולמעלה refers to מנחה גדולה that's a half hour after חצות so that סמוך למנחה is in fact at חצות

דף נא.

תד"ה אי אתה רשאי

[דף נא עמוד א] תוספות בד"ה אי אתה רשאי להתיר כו' וא"ת א"כ אמאי קאמר דילמא אתי כו' כיון דידעי שהוא פטור כו' עכ"ל ולעיל מיניה דהא דקאמר אי רובא אורז כו' דילמא משתכחא תורת חלה כו' לא תקשי להו הא ידעי שאורז פטור מן החלה דמ"מ כיון שהחלה בדגן לא שכיחא משתכחא כל תורת חלה משא"כ הכא דרובא דגן אכלי כיון דלא משתכחא תורת חלה וידעי שהאורז פטור היאך אתי לאפרושי מפטור על חיוב כו' וק"ל:

- 1) מסכת חולין in גמרא
 - a) מתיר רבי was later that איסור an נוהג were אנשי בית שאן
- 2) ברייתא
 - a) דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם
- 3) תוספות
 - a) קשיא
 - i) רבי of פסק the סותר is ברייתא The
 - b) תירוץ
 - i) The ברייתא of "אי אתה רשאי" applies only where the people who were אוסר knew that the actual דין was לקולא and that their מהלך was only a חומרא
 - ii) The ברייתא doesn't apply to אנשי בית שאן who mistakenly thought that their מהלך was the actual דין
- 4) תוספות here as explained by גמרא
 - a) The case
 - i) בני חוזאי knew that there's no הפרשת חלה from אורז and that their מהלך to be חומרא from אורז was only a מפריש חלה
 - ii) אורז מפריש חלה from בני חוזאי said that רב יוסף need to be taught not to be מפריש חלה
 - b) קשיא
 - i) We established that the ברייתא of "אי אתה רשאי" applies where people know the correct דין
 - c) רב אשי of תירוץ
 - i) Part 1
 - (1) The rule that we've established that לפניהן אי אתה רשאי להתירן where people know the correct דין and that their מהלך is only a חומרא applies only where we're חושש that if we're מתיר בפניהם they might forget the דין altogether
 - (2) For example if בני חוזאי were רובן אכלי אורז we wouldn't be מתיר and tell them not to be מפריש חלה on אורז because although בני חוזאי knew the correct דין we'd still be חושש that if we're מתיר not to be מפריש חלה from אורז the whole דין of חלה would be משתכח as we'll explain further below

- ii) Part 2
- (1) But רובן דגן אכלי בני חוזאי were actually
 - (2) And here if we're מתיר בפניהם and tell them not to be מפריש חלה on אורז the דין of משתכח חלה wouldn't be
 - (3) And in fact it's better that we tell them not to continue to be מפריש חלה on אורז in order to avoid a טעות where they'll be מפריש from החיוב על הפטור and from חיוב על הפטור
- 5) תוספות
- a) קשיא
 - i) פטור מן החלה אורז is that דין that רובן דגן אכלי and they know the correct
 - ii) why would they be מפריש מפטור על החיוב and from הפטור על חיוב if we permit them to continue to be מפריש חלה on אורז
- 6) מהרש"א
- a) קשיא
 - i) Why doesn't תוספות ask a similar קשיא where רובן אורז אכלי
 - (1) Since they know that the actual דין is that it's only from דגן that we're מפריש חלה why would they be משתכח the דין of חלה if we're מתיר בפניהם and tell them no longer to be מפריש חלה on אורז
 - b) תירוץ
 - i) רובן אורז אכלי where תוספות accepts that
 - (1) If we tell them no longer to be מפריש חלה on אורז it wouldn't avail that they know that the actual דין is that אורז is החלה מן הפטור and דגן is בחלה חייב
 - (2) Because they'll forget חלה תורת חלה anyway since based on our direction they'll no longer be מפריש חלה on אורז and since they don't eat דגן they won't be מפריש חלה on דגן either
 - ii) It's only for דגן אכלי
 - (1) where the people see הפרשת חלה from דגן and know that אורז is הדין מן הפטור from חלה and דגן is בחלה חייב
 - (2) that תוספות says there is the קשיא on why we're חושש that
 - (a) If we permit them to continue to be מפריש חלה on אורז
 - (b) people might be מפריש מן הפטור על החיוב and מפריש מן הפטור על החיוב

תוספות בא"ד ורשב"א אומר

בא"ד ורשב"א אומר דלק"מ ממתני' דרב אשי דמוקי מתני' באין דעתו לחזור ובכותאי כו' עכ"ל ק"ק אהאי תירוץא דמ"מ המקשה דלא מסיק אדעתיה לפלוגי בין דעתו לחזור ובין אין דעתו לחזור אדמקשה ממתני' ארבה בב"ח לקמן תקשי ליה הכא ממתני' אברייתא ועיין ברא"ש ודו"ק:

1) משנה

- a) ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין או ממקום שאין עושין למקום שעושין
- b) נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם

2) ברייתא

- a) דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם

3) גמרא

- a) רבה בר בר חנה
 - i) went from ארץ ישראל where people were מיקל and ate אייתרא to בבל where people were אייתרא and didn't eat מחמיר
 - ii) and ate אייתרא in בבל
- b) קשיא
 - i) How is this consistent with the משנה that says לשם מקום שהלך לשם
- c) אביי תירוץ
 - i) The משנה doesn't apply חומרות of בבל to a person who comes from ארץ ישראל
- d) רב אשי תירוץ
 - i) The משנה doesn't apply חומרות of "מקום שהלך לשם" to a person who's דעתו לחזור
 - ii) And דעתו לחזור was רבה בר בר חנה

4) תוספות

- a) קשיא
 - i) Since the ברייתא says "לפניהם" אי אתה רשאי it's משמע that
 - (1) it's only בני מדינה or כותאי that רשאי להתיר
 - (2) but a חכם may be מיקל to himself or בפני חכמים
 - ii) How is that consistent with the משנה that says לשם מקום שהלך לשם עליו חומרי מקום שהלך לשם to teach that a חכם can't be מיקל even to himself
- b) תירוץ
 - i) To answer this קשיא rely in the main on the תירוץים of אביי and רב אשי
 - ii) Namely – For אביי answer that
 - (1) The משנה is מחמיר because

(a) As regards the חכם himself and other חכמים the משנה deals with a person who comes from בבל to ארץ ישראל

(b) As regards בני מדינה and כותאי the משנה deals with all cases

(2) The ברייתא is מיקל for the חכם himself and other חכמים because the ברייתא deals with a person who comes from ארץ ישראל to בבל

iii) For רב אשי answer that

(1) The משנה is מחמיר because

(a) As regards the חכם himself and other חכמים the משנה deals with a person who isn't דעתו לחזור to the מקום where people are מיקל

(b) As regards בני מדינה and כותאי the משנה deals with all cases

(2) The ברייתא is מיקל for the חכם himself and other חכמים because the ברייתא deals with a person who is דעתו לחזור to the מקום where people are מיקל

5) מהרש"א

a) קשיא

i) Since the מקשן who asks that the פסק of בר בר חנה isn't consistent with the משנה obviously wasn't aware of the תירוצים of אביי and רב אשי

ii) Why didn't the מקשן ask the greater קשיא that the משנה isn't consistent with the ברייתא

תד"ה רבה בר בר חנה

בד"ה רבה בב"ח דעתו כו' ק"ק דהשתא לצדדין קתני חומרי מקום שיצא כו' עכ"ל ק"ק אמאי לא תקשי להו בכה"ג לעיל מיניה לאביי דמוקי הכא חומרא מקום שהלך לשם מבבל לארץ ישראל ובחולין מוקי חומרא מקום שיצא משם מא"י לבבל והיינו לצדדין ודו"ק:

- 1) משנה
a) נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם
- 2) גמרא
a) אביי
 - i) If a person goes from ארץ ישראל to בבל he needs to follow the חומרות of ארץ ישראל that he's הלך לשם
 - ii) If a person goes from ארץ ישראל to בבל he needs to follow the חומרות of ארץ ישראל that he's הלך משם
- b) רב אשי
 - i) If a person is מקום שיצא משם חומרות he needs to follow דעתו לחזור
 - ii) If a person is מקום שהלך לשם חומרות of אין דעתו לחזור
- 3) תוספות
a) רב אשי to the תירוץ of קשיא
i) The משנה makes it appear that there is a case where a person needs to keep the חומרות of both the מקום שיצא משם and the מקום שהלך לשם
ii) But we've seen that for רב אשי there is no one such case and that לצדדין קתני
- 4) מהרש"א
a) Why didn't תוספות ask לצדדין קתני also for אביי

דף נא:

תד"ה כל הספחים

דף נא עמוד ב] בד"ה כל הספחים כו' דהתם מיירי בספחים שגדלו בו' בהיתר ונכנסו בשביעית ונשתהו עד לאחר הביעור כו' עכ"ל הוצרכו למימר בנשתהו עד לאחר הביעור לפי' ר"ת דלעיל דספחי כרוב בשביעית שרי וכדמסיימי דבריהם והך דשמעתין איירי בשביעית עצמה כדמפר"ת אבל לשיטת ר"נ גאון שכתבו התוספות לקמן דספחי כרוב בשביעית נמי אסור לא איצטריכו למימר הכא בנשתהו עד לאחר ביעור וכ"כ מהרש"ל מיהו קשה דמשמע מדבריהם אלו דבשאר ספחים בגדלו בששית אפילו נשתהו עד לאחר הביעור לא אתי לאחלופי בהנהו שגדלו בשביעית ולקמן גבי אתרוג הקשו התוספות דלאחר הביעור איכא למטעי ביה באתרוג אף על גב דמסתמא אינו גדל מהר בזמן מועט כמו כרוב ויש ליישב לחד תירוצא שכתבו לקמן גבי אתרוג דאיירי כשלקטן בתחלת שביעית וה"נ איירי הכא בגדלו בו' ולקטן בתחלת שביעית ונשתהו אח"כ עד לאחר ביעור ועוד נראה דלפי מה שכתבו התוספות לקמן בירק אזלינן בתר לקיטה צ"ל דאיירי הכא בגדלו בו' ונלקטו בו' וא"כ הוא קשה כיון דבספחי כרוב איכא למטעי שיסברו שגדלו ונלקט בשביעית ה"נ איכא למיחש בשאר ספחים לאחר הביעור דאיכא למטעי ויש ליישב דלא אזלינן בתר לקיטה אלא לענין דין שביעית סחורה ושאר דינין אבל לאכילה שרי ירק הנלקט בשביעית וגדל בו' דזה לא הוי דין ז' בדברים אחרים וכן מוכח מדברי התוספות לקמן ועיין בזה באורך בר"ש פ"ט דשביעית ודו"ק:

בא"ד ולא משמע הכי כו' עכ"ל ר"ל דלא משמע דר"ש איירי בשמינית מההיא דירושלמי שהביאו התוספות לעיל דקאמר בהדיא דההוא גברא מלקט ספחי כרוב בשביעית הוה וא"ל לר"ש ולא אתה הוא דשרית ליה וק"ל:

בא"ד אבל לרבנן דפליגי עליה ליכא למגזר כו' עכ"ל והקשה מהרש"ל הא לרבנן נמי איכא למגזר משום שאר ספחים דלאחר הביעור אסורין אף לרבנן מדאורייתא ע"כ תוכן קושייתו והאריך ליישב ע"ש ול"נ ליישב דכיון דבשאר ספחים נמי בכדי שיעשו כיוצא בהן לא אסירי אלא מדרבנן שיסברו שלקטו בשביעית ואסירי לאחר הביעור ליכא למגזר ביה ספחי כרוב אבל לר"ע דנלקט בז' אסור בשאר ספחים אף קודם ביעור מדאורייתא דהיינו לאכול בז' יש לגזור ביה אף בספחי כרוב קודם ביעור וק"ל:

1) שביעית of איסור on ברייתא

	ספחין מותרין	רבנן דר' עקיבא
	ספחין אסורין	ר' עקיבא
ספחי כרוב אסורין בגזרה אטו שאר ספחין	שאר ספחין אסורין	ר' עקיבא לפי רבנן דר' שמעון
ספחי כרוב מותרין דלא גזרינן אטו שאר ספחין	שאר ספחין אסורין	ר' עקיבא לפי ר' שמעון

- a) We'll be מבאר whether the איסור for ספחין is דאורייתא or דרבנן and whether the איסור applies only after זמן ביעור or even before זמן ביעור

2) מסכת שביעית in משנה

ספחי כרוב	שאר ספחין	ר' שמעון לפי ר' עקיבא
אסורין	מותרין	

- a) We'll be מבאר why שמעון ר' in the משנה is מחמיר for כרוב ספחי while in the ברייתא he's מיקל for ספחי כרוב

3) ברייתא on the רבינו תם שיטה

a) Part 1

- i) All agree that were גדלין in ז' שנה after אסור ביעור זמן בייעור דאמרי מאן
 ii) The ברייתא deals as follows with לפני זמן בייעור for ספיחין that were ז' שנה

ר' עקיבא	ספיחין שגדלין בשנה ז' אסורין דיקא לאחר זמן בייעור	רבנן דר' עקיבא
ר' עקיבא	ספיחין שגדלין בשנה ז' אסורין אפילו לפני זמן בייעור	רבנן דר' שמעון לפי ר' עקיבא
רבנן דר' שמעון לפי ר' עקיבא	הך איסור דר' עקיבא לשאר ספיחין לפני זמן בייעור מדאורייתא הוא	לר' עקיבא ספיחי כרוב לפני זמן בייעור אסורין בגזרה דרבנן אטו שאר ספיחין
ר' שמעון לפי ר' עקיבא	הך איסור דר' עקיבא לשאר ספיחין לפני זמן בייעור דאורייתא הוא	לר' עקיבא ספיחי כרוב לפני זמן בייעור מותרין אפילו דרבנן דלא גזרינן אטו שאר ספיחין

b) Part 2

i) מהרש"א

- (1) Since ר' שמעון and ר' עקיבא disagree for ר' עקיבא on whether there's a גזרה זמן בייעור for ספיחי כרוב דרבנן
 (2) It must be that both agree that ר' עקיבא holds that it's only for שאר ספיחין that מותר מדאורייתא are ספיחי כרוב and that זמן בייעור איסור דאורייתא before זמן בייעור

c) Part 3

- i) It's not relevant for this מהרש"א why ספיחי כרוב are מדאורייתא treated differently from שאר ספיחין

4) רבינו תם for רבינו נסים גאון as explained by מסכת שביעית in משנה on the רבינו תם שיטה

- a) שאר ספיחין grow more quickly than ספיחי כרוב
 b) The משנה deals with ספיחי כרוב and שאר ספיחין that גדלו בהיתר in ו' שנה and were נשתהו – in the sense that they weren't נלקט – until זמן בייעור in ז' שנה
 c) Even שאר ספיחים that generally grow more slowly than ספיחי כרוב reach a large size during the long time – from ו' שנה until זמן בייעור in ז' שנה – that these ספיחים were מחובר
 d) People who see שאר ספיחים of this large size assume the truth that the שאר ספיחים were גדלו mainly in ו' שנה בהיתר
 e) People who see ספיחי כרוב of this large size can assume mistakenly that they quickly grew beginning in ז' שנה באיסור
 f) ר' שמעון says that it follows that
 i) first
 (1) in order not to make people think בטעות that there's no דאורייתא for ספיחי כרוב until הבייעור in ז' שנה that they wrongly assume were באיסור
 (2) it's necessary for רבנן to be גזור an איסור for ספיחי כרוב that in truth בהיתר גדלו beginning in ו' שנה and were נשתהו until הבייעור in ז' שנה

- ii) second
 - (1) it's not necessary for רבנן to be גוזר an איסור for שאר ספיחין that גדלו in 'ו' שנה and were נשתהו until זמן הביעור in 'ז' שנה
 - (2) because people know that שאר ספיחין grow slowly and they won't assume בטעות that גדלו to their large size in 'ז' שנה until הביעור זמן
- iii) note that this מהלך explains why
 - (1) ר' שמעון is מחמיר for כרוב ספיחי משנה in the משנה שביעית – because the משנה deals with where גדלו beginning in 'ו' שנה and so on as we've explained
 - (2) While ר' שמעון is מחמיר for שאר ספיחין ברייתא – because the ברייתא deals with where גדלו in 'ז' שנה and so on as we've explained
- g) ר' רבנן say we're גוזר for "ספיחי כרוב אטו שאר ספיחין"
- 5) ד"ה כל הספיחים at מהרש"א of המשך
 - a) שאלה
 - i) Why is it necessary for רבינו תם to say that the משנה in שביעית deals with where the ספיחין were נשתהו until זמן הביעור in 'ז' שנה
 - b) תשובה
 - i) Because we've established for רבינו תם that כרוב ספיחי – even if גדלו בו' – aren't אסור זמן הביעור for ר' עקיבא before מדאורייתא
- 6) Further ד"ה כל הספיחים at מהרש"א of המשך
 - a) First הקדמה
 - i) ספיחי כרוב are similar to שאר ספיחין in that they don't grow as quickly as כרוב
 - b) Second הקדמה
 - i) דברי המתחיל כל הספיחין at the end of תוספות asks that there ought to be an איסור דרבנן not to use an אתרוג that was גדל in 'ו' שנה and was נשתהו until זמן ביעור in 'ז' שנה
 - ii) lest people think that we're מתיר an אתרוג that was גדל in 'ז' שנה until הביעור זמן
 - c) קשיא
 - i) We've established for רבינו תם that we're not חושש that a person might mistakenly think that a slow-growing plant began growing only in 'ז' שנה when in truth it began growing in 'ו' שנה
 - d) תירוצ based on one מהלך of תוספות below
 - i) It's correct that
 - (1) An אתרוג that grows only in 'ז' שנה until הביעור זמן is small in size relative to an אתרוג that grew starting in 'ו' שנה until הביעור זמן in 'ז' שנה
 - (2) And in fact people would never mistakenly think that an אתרוג that grew from שנה 'ו' until הביעור זמן in 'ז' שנה actually grew only in 'ז' שנה
 - ii) The קשיא of תוספות that an אתרוג ought not to be used applies only to

- (1) An אתרוג that
- (a) grew in 'ו' שנה and was נלקט in 'ו' שנה at the same time of the year that would be שנה ז' in זמן ביעור
- (b) And was maintained in תלוש-condition until שנה ז' in זמן הביעור
- (2) Since this אתרוג is precisely the same size as an אתרוג that grew in 'ו' שנה and was נלקט at שנה ז' in זמן הביעור
- 7) Further מהרש"א of המשך
- a) הקדמה
- i) For ירק we go לקיטה בתר for סחורה and other עניינים of שביעית
- ii) Presumably
- (1) we also go לקיטה בתר for איסור אכילה
- (2) and it would follow that for there not to be an איסור דאורייתא for ספיחין that grew in 'ו' שנה it's necessary that the ספיחין be נלקט in 'ו' שנה
- b) קשיא
- i) So in the משנה in שביעית
- (1) Why does ר' שמעון say that שאר ספיחין that grew in 'ו' שנה are מותר
- (2) After all שאר ספיחין that grew in 'ו' שנה and were נלקט in 'ו' שנה are the same size as שאר ספיחין that grew in 'ו' שנה and were נלקט in 'ו' שנה – the same as we just said for אתרוג
- c) תירוץ
- i) In fact for ירק we only go לקיטה בתר for סחורה and other עניינים of שביעית and not for איסור אכילה
- 8) ברייתא of נסים גאון on the שיטה
- a) Part 1
- i) We established for רבינו תם that
- (1) the ברייתא deals with ספיחים that גדלו בז'
- (2) ר' עקיבא holds that for ספיחי כרוב there is no איסור דאורייתא before זמן ביעור
- (3) And ר' שמעון דר' רבנן are מחולק whether for עקיבא there's at least an זמן ביעור before ספיחי כרוב for איסור דרבנן
- b) Part 2
- i) רבינו תם disagrees with רבינו תם and says that ר' עקיבא holds that ספיחי כרוב that גדלו בז' are אסור דאורייתא even before זמן ביעור
- ii) קשיא
- (1) Then why do ר' שמעון and דר' רבנן argue on whether there's a גזירה דרבנן for ספיחי כרוב

iii) תירוץ

(1) says that רבינו נסים

(a) גדלו בז' ספיחין that doesn't deal with ברייתא the

(b) מותר באכילה are גדלו בשנה ה' ספיחין that ברייתא deals with whether
שנה ז' after כדי שיעשו before

(2) Namely

(a) אסור מדרבנן גדלו בשנה ה' שאר ספיחין that רבנן דר' שמעון and ר' שמעון agree that
before the זמן שיעשו because

(i) שנה after גדלו שאר ספיחין that it should happen that in the rare case
ז'

(ii) שנה ז' to reach their large size so soon after ז' שנה already in
ספיחין that people might mistakenly think that the

(iii) and that we're מתיר these despite the rule of עקיבא ר' that ספיחין are אסור in
זמן הביעור שנה ז' even before

(b) While ספיחי כרוב for

(i) holds there's no reason for a גזירה to be אסור the ספיחי כרוב before
the זמן שיעשו כדי because all people realize that ספיחי כרוב grow quickly
and can reach their large size even if גדלו only in ה'

(ii) "אטו שאר ספיחין" ספיחי כרוב for גוזר are רבנן דר' שמעון

9) ברייתא on the נסים גאון of שיטה on the תוספות of המשך

a) the גזירות for שמעון דר' רבנן דר' שמעון and ר' שמעון in ה' שנה apply only for עקיבא ר' who says that in
זמן שנה ז' אסור מדאורייתא (including ספיחי כרוב for) (רבינו נסים גאון) ספיחין all שנה ז'
ביעור

b) The גזירות don't apply to עקיבא ר' רבנן דר' who say that there is no איסור for ספיחים in ז'
זמן הביעור before

10) מהרש"ל

a) קשיא

i) We've established in the הקדמות at the beginning of this סוגיא that עקיבא ר' רבנן דר' agree
that **after** זמן ביעור there's an איסור דאורייתא for all ספיחין

ii) גדלו ספיחין that גזירה דרבנן for עקיבא ר' there's a גזירה דרבנן for
בשנה ה'

iii) Say also for עקיבא ר' רבנן דר' there is a גזירה for these ספיחים in ה' שנה – which is
presumably after זמן ביעור in ז' שנה – because people might think that the ספיחים
actually grew in ז' שנה and became אסור מדאורייתא for עקיבא ר' רבנן דר' at זמן ביעור

b) First תירוץ

i) It's possible that the ברייתא deals with a time in ה' שנה when there hasn't yet been זמן
שנה ז' for ספיחים that grew in ז' שנה ביעור

c) Second תירוץ

- i) The ברייתא says all ספיהין are אסור and there exist ספיהין for which there is no ביעור at all

11) מהרש"ל קשיא of תירוץ – מהרש"א

a) For רבנן דר' עקיבא

- i) It's correct that even שמעון ר' would be גוזר that שאר ספיהין are אסור in ה' שנה after זמן שנה ז' because people might be טועה and say that the שאר ספיהין grew in ז' שנה ז' and should be אסור after ביעור זמן

- ii) But since in ז' שנה there's an איסור only after זמן ביעור it's not מסתבר that רבנן דר' שמעון would go so far as to be גוזר also for כרוב based on "אטו שאר ספיהין"

b) While for ר' עקיבא

- i) For whom ז' שנה is so חמיר that all ספיהין are אסור even before ביעור מדאורייתא

- ii) we can accept that רבנן דר' שמעון are מחמיר to be גוזר for כרוב based on אטו שאר ספיהין

12) מסכת שביעית in משנה on רבינו נסים גאון of שיטה

a) שאלה

- i) How does רבינו נסים גאון explain the משנה in מסכת שביעית where ר' שמעון says that ספיהין מותר are אסור while שאר ספיהין are אסור

b) תשובה

- i) רבינו נסים גאון explains the משנה for his own שיטה in basically the same way that he explained the משנה for the שיטה of תם

- ii) namely that the משנה deals with ספיהים that גדלו בו' and that שמעון ר' says that for ספיהין שנה ז' persons might think that although the ספיהין are large they grew rapidly in ז' שנה ז'

c) with the following difference

- i) since we've established that רבינו נסים גאון says that ספיהין כרוב are אסור דאורייתא for ר' זמן ביעור even before ז' שנה ז' in עקיבא

- ii) there's no need to say that the גזירה applies only for ספיהין כרוב that were נשתהו from זמן ביעור until שנה ו' when they grew in ז' שנה ז'

תד"ה כגון אנא

בד"ה כגון אנא כו' שהי' במקום ששלוחי ב"ד מגיעין ושם אין עושין אלא יום א' כו' עכ"ל ויש לדקדק אם הי' במקום שמגיעין שלוחי ב"ד הרי גם הם לא היו עושין אלא יום א' ומאי קאמר בישוב לא עבידנא כו' ואם נאמר דר"ל לעיר של רב ספרא היו מגיעין שלוחי ב"ד אלא שהוא הלך לשבות ביום טוב לעיר אחרת שלא היו מגיעין לשם שלוחי ב"ד קשה אם הוא היה יכול להגיע לשם אחר ששמע מפי שלוחי ב"ד באיזה יום קבעו החודש א"כ גם השלוחים היו יכולין להגיע לשם להודיעם ולמה עשו שם ב' ימים ויש ליישב ודו"ק:

1) גמרא

a) רב ספרא

- i) Although I know דירחא קביעא and am נוהג only one day of יו"ט
- ii) I don't do מלאכה on the second day of יו"ט in a יישוב where people are נוהג two days of יו"ט

2) תוספות

a) קשיא

- i) All of us today know the סוד העיבור and yet we're still נוהג two days of יו"ט

b) תירוץ

- i) רב ספרא meant to say that he was נוהג only one day of יו"ט because שלוחי ב"ד arrived from ירושלים to his city in time to announce the correct day for יום טוב
- ii) We today are נוהג two days of יום טוב because שלוחי בית דין no longer arrive

3) מהרש"א

a) קשיא

- i) Since שלוחי ב"ד arrived to the city of רב ספרא why wasn't the whole city נוהג to have only one day of יום טוב

b) תירוץ

- i) שלוחי ב"ד arrived in the city of רב ספרא in time for him to know the correct day for יום טוב
- ii) afterwards he traveled to another city where the שלוחי ב"ד didn't arrive and for people in the other city there were two days of יום טוב
- iii) רב ספרא was in the second city during the second day of יום טוב

c) קשיא

- i) If רב ספרא traveled from his own city and reached the second city before יו"ט
- ii) Why is it that שלוחי ב"ד didn't reach the second city in time

דף נב.

תד"ה ביישוב לא עבידנא

[דף נב עמוד א] בד"ה ביישוב לא עבדינן אפילו בצנעא ואפילו דעתו לחזור כו' עכ"ל דאי בצנעא ודעתו לחזור שרי הכא כמו אייתרא דכסייה רבה בב"ח מאי קמבעיא ליה במדבר מאי דהא ודאי במדבר בצנעא ודעתו לחזור הוא אך קשה לפירושם דלא אפשר למלאכה בצנעא כו' דמשמע דמש"ה אפילו בדעתו לחזור אסור גבי מלאכה ולעיל מתני' איירי נמי במלאכה ואפ"ה מוקמינן לה דוקא באין דעתו לחזור אבל בדעתו לחזור שרי אפילו גבי מלאכה ויש לחלק דמלאכה דלעיל אינה תליא אלא במקום שנהגו משא"כ מלאכה דהכא דמשום איסורא הוא בב' הימים ודו"ק:

1) משנה

- a) מקום שנהגו שלא לעשות מלאכה אין עושין
- b) ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם

2) גמרא

- a) The משנה deals with where דעתו לחזור to the מקום that משם יצא
- b) "נותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם" and we're not מיקל דעתו לחזור Where

3) דף נא. at גמרא

- a) רבה בר בר חנה
 - i) went from ארץ ישראל where people were מיקל and ate אייתרא to בבל where people were אייתרא and didn't eat מחמיר
 - ii) בבל in אייתרא ate בצנעא and

4) דף נב. at גמרא

- a) was בקי in דירחא but in the מקום שהלך לשם persons were to have a second day of טוב רב ספרא
- b) רב ספרא
 - i) realized that on the second day of טוב it was אסור for him to do any מלאכה "in the מקום שהלך לשם" of the "יישוב"
 - ii) but asked whether he could do מלאכה "in the מדבר" of that מקום

5) מהרש"א as explained by תוספות

- a) הקדמה
 - i) Since
 - (1) asks whether in the מדבר it's מותר for him to do מלאכה on the second day of טוב and רב ספרא in the מדבר certainly counts as דעתו לחזור and his מלאכה there certainly counts as בצנעא
 - (2) And רב ספרא mentions that this sort of מלאכה is certainly אסור to him in the יישוב
 - (3) It follows that the איסור in the יישוב applies even where דעתו לחזור and the מלאכה is בצנעא

- b) קשיא
 - i) But the עובדא of חנה בר בר חנה teaches that the קולא for דרכו לחזור applies to מאכלים even in the יישוב so long as the אכילה is בצנעא
- c) תירוץ
 - i) Unlike אכילה that can be בצנעא even in the יישוב
 - ii) no מלאכה can be בצנעא in the יישוב
- d) קשיא
 - i) We established that where דעתו לחזור the משנה is מתיר to do מלאכה whether or not בצנעא
- e) תירוץ
 - i) The משנה applies to a מלאכה that's אסור only by way of מנהג
 - ii) The case of רב ספרא applies to של גליות that's an absolute איסור
- 6) In summary
 - a) אכילה is בצנעא מותר where דעתו לחזור
 - b) מלאכה that's not an איסור is מותר בדעתו לחזור even if the מלאכה isn't done בצנעא
 - c) מלאכה that's an איסור is אסור in the יישוב even if דעתו לחזור and even if the מלאכה is done בצנעא

תד"ה הכובש ג' כבשים

משנה בד"ה הכובש ג' כבשים כו' ור"י דמתניתין לחומרא כוותיה ור"ג כו' עכ"ל וה"ה דהמ"ל דרבי יהודה לחומרא כו"א דמחמיר לגבי ר"ג אלא דניחא ליה לפרושי דלא סבירא ליה כו"א דשמותי הוא וכן לפירש"י דרבי יהודה כרבן גמליאל הוא הדין דהוי מצוי לפרושי דרבי יהודה כו"א וק"ל:

1) משנה here

a) The תנא קמא is מיקל on a certain ענין and ר' יהודה is מחמיר

2) מהרש"א whose details aren't relevant to this משנה דהכובש on a תוספות and רש"י of מחלוקת

משנה דהכובש	רש"י	תוספות
ר' אליעזר	מחמיר	מכריע
ר' יהושע	מיקל	מחמיר
רבן גמליאל	מכריע	מיקל

3) גמרא

a) The משנה in the תנאים and ר' יהודה in our משנה disagree in the same מחלוקת as the תנאים in the הכובש

b) This table is גמרא for רש"י and for תוספות the מימרא of מבאר

רש"י	תוספות
ר' אליעזר מחמיר במשנה דהכובש	ר' אליעזר מכריע במשנה דהכובש
ר' יהושע מיקל במשנה דהכובש כתנא קמא דמשנה דידן	ר' יהושע מחמיר במשנה דהכובש כו' יהודה במשנה דידן דמחמיר
ר"ג מכריע ומחמיר לגבי ר' יהושע במשנה דהכובש כו' יהודה במשנה דידן דמחמיר	ר"ג מיקל במשנה דהכובש כתנא קמא דמשנה דידן
רש"י	תוספות
ר' אליעזר מחמיר במשנה דהכובש כו' יהודה במשנה דידן	ר' אליעזר מכריע ומחמיר לגבי ר"ג במשנה דהכובש כו' יהודה במשנה דידן דמחמיר
ר' יהושע מיקל במשנה דהכובש כתנא קמא דמשנה דידן	ר' יהושע מחמיר במשנה דהכובש
ר"ג מכריע	ר"ג מיקל במשנה דהכובש כתנא קמא דמשנה דידן

c) Both רש"י and תוספות could have said that ר' יהודה agrees with ר' אליעזר who for רש"י is רבן גמליאל the most and who for תוספות is מחמיר at least in relation to

d) But both רש"י and תוספות prefer not to say that ר' יהודה follows ר' אליעזר who is שמותי

דף נב:

תד"ה עד שיכלה ובא"ד והיינו דמסקינ

[דף נב עמוד ב] בד"ה עד שיכלה כו' ולפי זה משמע דהוי מדאורייתא ולא תקשי כו' עכ"ל לפי דברי התוספות מהך משנה שהביאו נמי מוכח דג' ארצות לביעור ביהודה לחוד וגם בגליל ובעבר הירדן מ"מ איכא למימר דמדאורייתא לא קאמר בשמעתין דאין סומכין אלא ביהודה וגליל ועבר הירדן מטעמא דקאמר דאין חיה שביהודה גדילה כו' אבל בג' ארצות שביהודה לאו מה"ט אסרינן לסמוך אלא גזירה ג' ארצות דביהודה משום הנך ג' ארצות יהודה וגליל ועבר הירדן אבל בירושלמי דקאמר האי טעמא גופיה דאין חיה גדילה בג' ארצות שביהודה א"כ מוכח דהוי נמי מדאורייתא ודו"ק:

1) הקדמה

- a) the rule of ביעור in שביעית is based on "ולבהמתך ולחי' אשר בארצך"
- b) we're דורש that "כלה לחי' אשר בשדה כלה לבהמתך מן הבית"

2) תוספות in משנה as explained by מסכת שביעית

- a) רישא
 - i) ג' ארצות ("מדינות") לביעור: יהודה ועבר הירדן וגליל
 - (1) דאין חי' שביהודה גדילה על פירות שבגליל
 - (2) ואין חי' שבגליל גדילה על פירות שביהודה
- b) סיפא
 - i) וג' ארצות בכל אחת ואחת מן המדינות כגון ביהודה דאיתנהו הר ושפלה ועמק

3) תוספות

- a) Part 1
 - i) Since the רישא for מדינות says the rule of ביעור is based on the rule that "אין חיה ביהודה" and that rule is itself based on the פסוק of ולחי' ולבהמתך
 - ii) it follows מדאורייתא that ביעור is determined separately for each מדינה based on whether כלה לחיה in that מדינה
 - iii) In the סיפא for ארצות within a מדינה the משנה doesn't say that אין חיה שבהר גדילה וכו' so it's not clear from the משנה whether ביעור is determined separately for each ארץ based on whether כלה לחיה in that ארץ
- b) Part 2
 - i) But there are ראיות from elsewhere that ביעור is determined separately for each ארץ

4) ירושלמי

- a) ארץ is determined separately for each ביעור
- b) And the reason is that "אין חיה שבהר גדילה בעמק וחיה שבעמק אין גדילה בהר"
- c) This is the same טעם on which our משנה relies to show that ביעור is determined separately for each מדינה

5) מהרש"א

- a) It follows for ירושלמי that just as the rule for מדינות is דאורייתא so also the rule for ארצות is מדאורייתא
- b) But for our משנה that doesn't state a סברא for ארצות it's possible that
 - i) Although תוספות proved from elsewhere that the same rule applies to ארצות as applies to מדינות
 - ii) The rule for ארצות isn't דאורייתא and is instead a גזירה דרבנן to ensure that the דין דאורייתא for מדינות is followed

בא"ד והיינו דמסקינן

בא"ד והיינו דמסקינן בשלהי כו' דנ"מ נמי לג' ארצות כו' עכ"ל ר"ל והיינו דמסיק ומייתי להך מלתא דבשמעתין משום דהוי נ"מ לג' ארצות שביהודה כמ"ש התוספות והא דלא קאמר תלמודא האי נ"מ בהדיא משום דחילוק הר ושפלה כו' וק"ל:

דף נג.

תד"ה מפני שנראה כמקדיש קדשים בחוץ

[דף נג עמוד א] בד"ה מפני שנראה כו' והלא גם בפנים אין לעשות כן דאינו קדוש אלא כו' עכ"ל ר"ל כיון דאינו מחיים קדושת הגוף לא שייך ביה אלא קדושת דמים ואם היה נראה כמקדש בקדושת דמים ואוכלו בלא פדייה א"כ גם בפנים אין לעשות כן משום מעילה וק"ל:

1) גמרא

a) אסור לו לאדם בזמן הזה שיאמר בשר זה לפסח הוא מפני שנראה כמאכיל קדשים בחוץ

2) רש"י

a) The גמרא means that it's נראה as if he's now מקדיש his קרבן

3) מהרש"א as explained by תוספות

a) קשיא

i) Since the person wasn't מקדיש his קרבן while it was alive the only הקדש that can apply is קדושת דמים

b) Possible תירוץ

i) The גמרא in fact means that נראה as if he's קדושת דמים without פדייה and that this counts as מעילה

c) Possible תירוץ dismissed

i) the מעילה דין would apply even בפנים

בא"ד וע"כ טעמא

בא"ד וע"כ טעמא משום הכי הוא כו' ול"ש לא אמר כו' עכ"ל דבלא אמר ליכא למיחש אלא משום דמוכיה סופו שעשאו מקולס דאקדשיה מתחלתו מחיים וק"ל:

דף נג:

רש"י ד"ה ה"ג לא ר' שמעון

[דף נג עמוד ב] בפרש"י בד"ה ה"ג לא ר"ש סבר כו' ולא משום תפוס לשון ראשון אלא כו' עכ"ל קושטא הוא דר"י סבר תפוס גם לשון ראשון והיינו כההיא דתמורת עולה תמורת שלמים דאיכא לקיומיה תרוייהו משא"כ הכא כיון דבגמר דבריו נמי אדם נתפס א"א לקיומיה תרוייהו ומבטל דבריו הראשונים כמ"ש התוספות וק"ל:

1) מסכת מנחות in משנה

a) הקדמה

i) There is no מנחת גדבה from שעורין

b) If a person says מן השעורין מן מנחה

i) ר' מאיר

(1) and he הרי עלי מנחה and treat the case as if the person said only לשון ראשון תפוס מן החטין brings a מנחה

ii) ר' שמעון

(1) he brings no מנחה at all because נתפס אדם דבריו אף and he intended only a מנחה מן השעורים

(2) and since there is no מנחת גדבה from שעורין the person was המתנדבים

(3) And ר' שמעון holds that "מתנדב שלא כדרך המתנדבים לא אמר כלום"

2) מסכת תמורה in משנה

a) ר' יוסי says that

i) If a person says תמורת עולה תמורת שלמים הרי זו

ii) דבריו קיימין ותרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמי and the דין is that אף בגמר דבריו אדם נתפס חצי' עולה ובדמי חצי' שלמים

3) גמרא

a) follows the "אף בגמר דבריו אדם נתפס" that מסכת מנחות in ר' שמעון says that רבא says that מסכת תמורה in "אף בגמר דבריו אדם נתפס" who says ר' יוסי שיטה

4) ברייתא

a) because it appeared as if he מוחה were חכמים and ליל פסח on גדי מקולס ate a תודוס איש רומי מאכיל את ישראל קדשים בחוץ

5) גמרא of the הוה אמינא

a) הקדמה

i) ר' יוסי ברייתא was said by אמוראים Some

ii) ר' שמעון ברייתא was said by Others

b) קשיא

- i) Based on the משנה in מסכת מנחות and the משנה in מסכת תמורה neither ר' יוסי nor ר' שמעון could have said the ברייתא
- ii) Since
- (1) Once רבא establishes that ר' שמעון follows the שיטה of ר' יוסי on אף בגמר דבריו אדם נתפס
- (2) It's מסתבר also that ר' יוסי follows the שיטה of ר' שמעון that "מתנדב שלא כדרך המתנדבים לא אמר כלום"
- iii) Now for גדי מקולס there was no המתנדבים כדרך so לא אמר כלום and why was it מאכיל קדשים as if תודוס was נראה
- 6) ד"ה ר' שמעון אומר at תוספות
- a) גמרא of the הוה אמינא to קשיא
- i) If ר' יוסי and ר' שמעון both hold that "אף בגמר דבריו אדם נתפס" and that "מתנדב שלא כדרך המתנדבים לא אמר כלום"
- ii) Why does ר' יוסי say for תמורת עולה תמורת שלמים that both are חייל
- b) תירוץ
- i) If a person says תמורת שלמים and תמורת עולה
- (1) we can interpret what the person means is
- (a) that despite the rule that אף בגמר דבריו אדם נתפס he's making separate תמורות
- (i) that aren't מפרש each other and don't conflict with each other
- (ii) and that he wants to be מקיים both by way of תרעה עד שתסתאב
- (b) or that he intends statements that conflict and because he was מתנדב שלא כדרך מוציא דבריו לבטלה המתנדבים he was
- (2) and both ר' יוסי and ר' שמעון prefer the first interpretation because we prefer to say that a person wasn't מוציא דבריו לבטלה
- ii) While for מן השעורים הרי עלי מנחה
- (1) the word "שעורין" is being מפרש the word "מנחה" and since this is impossible and the words conflict and there's no way to be מקיים both
- (2) ר' יוסי and ר' שמעון say in the הוה אמינא that this is a case of המתנדבים and we're forced to say the person was מוציא דבריו לבטלה
- 7) מהרש"א and רש"י of the גמרא as explained by מסקנא
- a) You're right that
- i) אף בגמר דבריו אדם נתפס that ר' יוסי follows the שיטה of ר' שמעון
- ii) And that as תוספות has explained both agree that
- (1) where a person uses terms that don't conflict and aren't מפרש each other and we can be מקיים both

(2) we don't consider this a case of המתנדבים שלא כדרך המתנדבים where we'd conclude that he was מוציא דבריו לבטלה

b) But

i) unlike the הוה אמינא where we assumed that both ר' יוסי and ר' שמעון do apply מתנדב הרי עלי מנחה where the terms conflict and are מפרש each other as in מן השעורין

ii) there is in fact this מחלוקת

(1) מתנדב שלא כדרך המתנדבים לא אמר ולא כלום ר' שמעון says that we do apply the rule of

(2) מתנדב שלא כדרך מתנדבים הוצאת דברים לבטלה we don't apply ר' יוסי says here too to avoid

(3) and

(a) אי אפשר לקיים שניהם since

(b) We instead say that the דין is to bring a מנחה מן החטין even though in general ר' אף בגמר דבריו אדם נתפס ר' יוסי says that

c) Now

i) ר' יוסי is also a case where for a reason set out by רש"י and not relevant here ר' יוסי says we don't apply the rule of המתנדבים

ii) so it's possible to say that ר' יוסי is the תנא of the ברייתא of תודוס

דף נד.

תד"ה אלא בני שעיר

[דף נד עמוד א] תוספות בד"ה אלה בני שעיר כו' והכא דייק שבא על אמו מדלא כתיב איה כו'
עכ"ל עיין בתוספות ובחידושינו פרק יש נוחלין:

דף נד:

תד"ה אין תענית צבור

[דף נד עמוד ב] בד"ה אין תענית צבור כו' וי"ל דה"ק אין תענית צבור כו' אפילו במקום שלא נהגו כו' עכ"ל הכא ליכא לאקשויי דבמקום שנהגו שלא לעשות תנינא במתני' כדפרכינן לר"י מלאכה תנינא כו' דהכא עיקר מילתיה לאו אתשעה באב אלא עיקר מילתיה אשאר תענית ציבור דאינן בבבל וק"ל:

- 1) משנה
 - a) מקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב עושין
 - b) מקום שנהגו שלא לעשות מלאכה אין עושין
- 2) שמואל
 - a) אין תענית צבור בבבל אלא תשעה באב
- 3) תוספות as explained by רש"י
 - a) שמואל means that
 - i) Although in בבל on תשעה באב there's an איסור מלאכה in a מקום שאין עושין
 - ii) Still on a תענית צבור in בבל there's no איסור מלאכה even in a מקום שאין עושין
 - b) Note that the purpose of שמואל is to teach the דין for תענית צבור and isn't to teach the דין for תשעה באב
- 4) גמרא of the המשך
 - a) ר' יוחנן of מימרא
 - i) "תשעה באב אינו כתענית צבור"
 - b) At one stage the גמרא explains that ר' יוחנן means the same as שמואל except that the purpose of ר' יוחנן is to teach the דין באב "תשעה באב"
 - i) Although on תענית צבור in בבל there's no איסור מלאכה even in a מקום שאין עושין
 - ii) Still in בבל on תשעה באב there's an איסור מלאכה in a מקום שאין עושין
 - c) קשיא
 - i) Our משנה already taught the דין for תשעה באב that איסור מלאכה depends on the מנהג
- 5) מהרש"א
 - a) קשיא
 - i) Why didn't the גמרא ask the same קשיא to שמואל
 - b) תירוץ
 - i) We've established that the purpose of שמואל is to teach that there's no איסור מלאכה for a תענית צבור in בבל and our משנה doesn't deal with איסור מלאכה on תענית צבור
 - ii) While the purpose of ר' יוחנן is to teach the דין of תשעה באב and our משנה already deals with תשעה באב

גמרא ומי אמר ר' יוחנן הכי

גמ' ומי אר"י הכי כו' מאי לאו לבין השמשות כו' ולא ניחא ליה למימר דס"ל כשמואל דלעיל דתענית צבור בין השמשות שרי דא"כ הוה תלי ליה בדלא תניא דהא תנן בתענית צבור אוכלין ושותין מבע"י דמשמע הא בין השמשות אסור כדפרכינן לעיל לשמואל ודו"ק:

1) גמרא

a) First מימרא of שמואל as explained by רש"י

i) בבבלי תענית צבור in בבבלי תענית צבור apply to ארץ ישראל in תענית צבור חומרות

b) The גמרא at first assumes

i) ערב תענית צבור on בין השמשות at איסור אכילה in ארץ ישראל that

ii) and that it follows that שמואל holds that in בבבלי תענית צבור there's an איסור אכילה in ארץ ישראל of בין השמשות at איסור אכילה that

c) קשיא

i) בין השמשות at איסור אכילה there's no ערב תענית צבור in ארץ ישראל said in a second מימרא that

d) תירוץ

i) In fact there is no איסור אכילה at איסור אכילה of בין השמשות in ארץ ישראל

ii) And this explains why there's no איסור אכילה also for ערב תענית צבור

2) משנה

a) אוכלין ושותין מבעוד יום בתענית צבור

3) גמרא

a) The משנה is a קשיא to שמואל because it presumably implies that ערב תענית on אכילה ושת' is אסור at איסור when it's no longer "מבעוד יום"

b) תירוץ

i) The משנה actually means that חשיכה until מותר to be אכילה ושת' that

4) גמרא of המשך

a) תענית צבור on בין השמשות at איסור is אכילה ושת' that ר' יוחנן says

b) קשיא

i) ט' באב אינו כתענית צבור also said that ר' יוחנן

ii) Doesn't this mean that

(1) Although to eat בין השמשות is אסור on תענית צבור in ארץ ישראל

(2) To eat בין השמשות is מותר on ט' באב

5) מהרש"א

a) קשיא

i) Why doesn't the גמרא answer that

(1) תענית צבור מותר is בין השמשות to eat שמואל agrees with ר' יוחנן

(2) And this is what ר' יוחנן means

(a) Although to eat בין השמשות is מותר on תענית צבור in ארץ ישראל

(b) To eat בין השמשות is אסור on ט' באב

b) תירוץ

i) The plain meaning of the משנה that "אוכלין ושותין מבעוד יום בתענית צבור" is that אכילה is בין השמשות at אסור and is מותר only ערב תענית צבור מותר

ii) now

(1) for שמואל we can accept the דוחק that the משנה in fact means to imply that אכילה is אסור on ערב תענית צבור only starting at night

(2) but we can't accept this דוחק for ר' יוחנן because

(a) if ר' יוחנן were to agree with שמואל

(b) He wouldn't say "ט' באב אינו כתענית צבור" to teach us the איסור for בין השמשות where it's אסור on ט' באב by saying this is the opposite of בין השמשות for תענית צבור where it's מותר

(c) Since persons who hear this כלל are liable to think that בין השמשות is אסור on ערב תענית צבור and that the purpose of ר' יוחנן is to teach that בין השמשות is מותר for תשעה באב

דף נה.

רש"י ד"ה מעיקרא תנא ותוספות ד"ה מדקאמר ר' מאיר

[דף נה עמוד א] בפירש"י בדבור המתחיל מעיקרא תנא כו' ולבסוף תנא איסורא דקתני ב"ש אוסרין דמשמע בכ"מ עכ"ל לא ידענא משמעו בכל מקום אלא הלילה בגליל קאמרי ב"ש דאסור וכן משמע לקמן ומדתנא לשון אוסרין משמע שפיר דאיסורא תני מיהו מדברי התוס' נראה דמלשון דתני אוסרין לא מוכח מידי דשפיר יפול לשון אסור במקום שנהגו שאין עושין אלא דמוכח לה דלא שייך פלוגתא במנהגא דליחזי היכי נהוג ודו"ק:

תוס' בד"ה מדקאמר ר"מ כו' אמתני' ליכא למידק הכי מדקאמר ת"ק מנהגא כו' עכ"ל דלא ניחא להו לפרושי דקושטא הוא הא דקאמר תלמודא מעיקרא תני מנהגא ולבסוף כו' דמדקדק ליה הכי מדקאמר ת"ק מנהגא מכלל דחכמים איסורא קאמרי דא"כ הוא מאי קושיא דאימא דבהכי פליגי ת"ק וחכמים דלשון חכמים אומרים פלוגתא משמע אלא דהמקשה היה סובר דלא פליגי בהכי אלא דתרווייהו סברי מנהגא וה"ק כו' ולא מדקדק דלבסוף תני איסורא אלא מדנחלקו ב"ש וב"ה כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק:

- 1) The first משנה – at נ. at – משנה 1)
 - a) מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין
 - b) מקום שנהגו שלא לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות אין עושין
- 2) The second משנה – at נה. at – משנה 2)
 - a) וחכמים אומרים
 - i) ביהודה היו עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות
 - ii) ערב פסח on עלות השחר after "ובגליל לא היו עושין כל עיקר"
 - b) הלילה בגליל meaning – הלילה
 - i) ב"ש אוסרין
 - ii) וב"ה מתירין עד הנץ החמה
- 3) ברייתא
 - a) ר' יהודה
 - i) ביהודה היו עושין מלאכה עד חצות
 - ii) ובגליל אין עושין כל עיקר
 - b) אמר לו ר' מאיר
 - i) מאי ראי' יהודה וגליל לכאן
 - ii) אלא
 - (1) מקום שנהגו עושין
 - (2) מקום שלא נהגו אין עושין
- 4) גמרא
 - a) קשיא

- i) מעיקרא תנא מנהגא ולבסוף תנא איסורא
- 5) רש"י
- a) The גמרא means that
- i) the second משנה begins by describing the שיטה of חכמים that מילתא במנהגא תליא
- ii) But it ends with ב"ש who say the דין is an איסור because they appear to apply the דין "בכל מקום"
- 6) תוספות
- a) הקדמה
- i) מאי ראי' יהודה וגליל לכאן" that ר' יהודה ר' מאיר says
- ii) מאי ר' מאיר means that since במנהגא תליא מילתא there's no point in setting out where the חומרא applies because all that's needed is to be ליחזי היכי נהוג
- b) ר' מאיר to קשיא
- i) Presumably ר' מאיר says that בית שמאי and בית הלל also hold that מילתא במנהגא תליא
- ii) How does ר' מאיר explain the מחלוקת of בית שמאי and בית הלל on where and when the מנהג applied – here too say ליחזי היכי נהוג
- 7) ד"ה מעיקרא at מהרש"א
- a) First רש"י to קשיא
- i) כל' בית שמאי deal only with בגליל – why does רש"י say that בית שמאי deal with "מקום"
- c) Second רש"י to קשיא
- ii) Why does רש"י apparently hold that the word "אוסרין" of בית שמאי isn't enough to teach that they hold that the הלכה is an איסור rather than a מנהג
- 8) מהרש"א of המשך
- a) note that
- i) בית שמאי apparently agrees with רש"י that the word אוסרין isn't enough to prove that בית שמאי hold that the הלכה is an איסור rather than a מנהג
- ii) Because otherwise תוספות wouldn't need to rely on ליחזי היכי נהוג to prove from the מחלוקת of בית שמאי and בית הלל that the שיטה of בית שמאי isn't a מנהג
- 9) תוספות ד"ה מדקאמר ר' מאיר
- a) קשיא
- i) Why doesn't the גמרא ask "מעיקרא תנא מנהגא ולבסוף תנא איסורא" this way:
- (1) The תנא קמא of the first משנה says directly that מילתא במנהגא תליא
- (2) While the second משנה
- (a) begins with the format of "וחכמים אומרים" that generally implies that חכמים disagree with the תנא קמא

(b) presumably because חכמים hold that the דין is an איסור rather than a מנהג

b) תירוץ

i) it's possible that the format אומרים וחכמים doesn't mean there's an actual פלוגתא

ii) instead

(1) חכמים say to the תנא קמא of the first משנה: "Say clearly where and at what times the מנהגים apply – namely say that the מנהגים are not to do מלאכה until חצות in יהודה and all day in גליל"

(2) Because חכמים don't agree with the מהלך of מאיר ר' that "ליחזי היכי נהוג"

10) מהרש"א

a) קשיא

i) Why doesn't תוספות say that by תנא איסורא ולבסוף תנא מנהגא מעיקרא the גמרא in fact asks that the first משנה is תנא מנהגא and חכמים in the second משנה are תנא איסורא

b) תירוץ

i) This wouldn't be an effective קשיא

ii) Because the גמרא could easily have answered that

(1) Yes – the תנא קמא says the הלכה is a מנהג and חכמים say the הלכה is a דין

(2) And this is in fact the מחלוקת that the format אומרים וחכמים implies

דף נה:

תד"ה עולי רגלים

דף נה עמוד ב] בד"ה עולי רגלים כו' ואין לומר דדבר האבוד הוא כו' עכ"ל הל' קצת מגומגם
דודאי אין לומר דדבר האבוד הוא דא"כ בלאו עולי רגלים נמי שרי אבל הל"ל ואין להקשות
דדבר האבד הוא כו' וק"ל:

תד"ה ואם מתיירא

בד"ה ואם מתיירא שמא יגנבו כו' לא הזקיקוהו להניח בבית שלישי והתירו כו' עכ"ל ושמא יגנבו דקתני בהך ברייתא היינו בבית הסמוך לו ושמא יגנבו דקתני בהך מתני' דמ"ק דמייתי לעיל היינו מבית האומן אבל בפ' מי שהפך גרסינן בהך ברייתא ואם חושש להם שמא יגנבו מפנן לתצר אחרת ואם אינו מאמינו מביאן בצינעא כו' מהך נראה דהזקיקוהו להניח גם בבית שלישי ע"ש ודו"ק:

דף נו:

תד"ה וקצת תימא

בא"ד וקצת תימא היאך יכירו בין אותם שנשרו כו' עכ"ל דהא בנמצאו נפלו לארץ בי"ט איירי כולה דאל"כ הוה משתמש באילן אבל לפרש"י דאיירי בנמצאת במכבדות או בין הכיפין ניהא וק"ל:

- 1) First הקדמה
 - a) דקל means the lower branches of a דקל כיפין
- 2) Second הקדמה
 - a) מכבדות are the higher branches of a דקל
- 3) Third הקדמה
 - a) "פירות שנשרו בשבת" are אסור
- 4) משנה
 - a) פירות that were נושר under a דקל would on שבת אנשי יריחו
 - b) מוחה were חכמים
- 5) רש"י as explained by גמרא
 - a) The מחלוקת between אנשי יריחו and חכמים applies to פירות that were מחובר at השמשות and בין השמשות and were later נושר on שבת but were caught and are now still held up by מכבדות
 - b) But even חכמים agree that פירות that fell בין הכיפין to the ground are מותר
 - c) The reason for the מחלוקת on מכבדות isn't relevant to this מהרש"א
- 6) תוספות
 - a) רש"י of שיטה to קשיא
 - i) Both for מכבדות and בין הכיפין why aren't we חושש for the איסור of שבת שנשרו בשבת
 - b) תירוץ
 - i) Contrary to רש"י
 - (1) The משנה deals with פירות that were נשרו before בין השמשות and fell either onto מכבדות or כיפין – so that the דין of שבת שנשרו בשבת doesn't apply
 - (2) after בין השמשות the פירות fell to the ground from the מכבדות or כיפין
 - c) For a reason not relevant here
 - i) אנשי יריחו and חכמים disagree whether פירות that fell on the מכבדות are מותר
 - ii) They agree that פירות that fell on the כיפין are מותר
 - iii) The fact that the פירות were נושר before בין השמשות explains why the איסור for פירות doesn't apply שנשרו בשבת
 - d) מהרש"א as explained by תוספות of שיטה to קושיות

- i) Since the פירות weren't found until after they fell to the ground from the מכבדות or the כיפין
- (1) First קשיא
- (a) How is a person to distinguish between פירות that were נשרו before שבת and פירות that were נשרו in שבת
- (b) so even for the שיטה of תוספות why aren't we חושש for the איסור of פירות שנשרו
- (2) Second קשיא
- (a) How is a person to distinguish between פירות that first fell onto מכבדות and פירות that first fell onto כיפין
- ii) Note that the second קשיא doesn't apply to רש"י who says that the דין depends only on where – במכבדות or בכיפין – the פירות are when a person finds them on שבת

ד"ה מחלוקת

דף נו עמוד ב] בד"ה מחלוקת כו' ובין הכיפין נמי אמאי ד"ה מותרין הא קמשתמש כו' עכ"ל ממתני' דאין עולין באילן כו' לא קשיא להו אבין הכיפין דלמטה הוא ולא שייך ביה עלייה באילן אבל מהא דקמשתמש במחובר מיהא קשיא להו ודו"ק:

בא"ד בעירובין

בא"ד בעירובין ובכמה דוכתי וליכא לאוקמא בפחות מג' טפחים כו' בין פחות מג' ליותר ועוד דלא גרע בין כו' פירות הנושרין ונראה לר"י כו' כצ"ל:

בא"ד במה אנן קיימין

בא"ד במה אנן קיימין בסתם פי' דבסתם לא שייך למגזר שמא יעלה כו' עכ"ל ר"ל לאנשי יריחו אפילו במכבדות וק"ל:

בד"ה דתנן ר"י

בד"ה דתנן ר"י כו' אלא אפילו היה מוכן שאין מוקצה מחמת איסור לא הוי מוכן לכלבים כו' עכ"ל ר"ל כגון ביום טוב דלא היה מוקצה מחמת איסור שחיטה ועיין בתוס' פ"ק דביצה וק"ל:

בד"ה מוכן לעורבים

בד"ה מוכן לעורבים כו' א"כ איסור מוקצה לא שייך בה למיגזר כו' עכ"ל איסור תלישה נמי ודאי דלית בה בביצה מיהו שייך למגזר בה דהוי נמי פירות הנושרין ועיין פירש"י שם וק"ל:

דף נז.

תד"ה אלא מפני

[דף נז עמוד א] בד"ה אלא מפני כו' וא"ת מ"מ ניפטר כו' וי"ל כב"ה כו' אינו הפקר כו' עכ"ל ולא ניחא להו לפרש כנראה לכאורה הכא מפרש"י משום דמפקע לה ממעשר וגזל את הלוי דא"כ ליתני נמי דלא יפקיר משום דמפקיע ליה ממעשר אלא דר"ל דמפקע לה ממעשר לפי טעותן דסבורין שהיא פאה גמורה ואוכלין אותה בטיבלה וכן פרש"י במתני' והתוס' סמכו דבריהם הכא ולא אמתני' דקתני בה נמי ונתנו פאה לירק ומיחו בידם חכמים משום דהכא בברייתא מפורש טפי האי טעמא דמשום טעותא הוא כדקאמר להו השליכו מעליכם ואני נותן לכם כפלים במעושר וק"ל:

- 1) משנה בדף נז.
 - a) אנשי יריחו נתנו פאה לירק ומיחו בידם חכמים
- 2) גמרא
 - a) עניים to ירק for פאה gave בן בוהיין
 - b) the father of בן בוהיין told the עניים
 - i) "השליכו מעליכם ואני נותן לכם כפליים מפני שאמרו חכמים אין נותנין פאה לירק"
- 3) אין נותנין פאה לירק on מהלכים two sets out רש"י
 - a) First – mentioned by רש"י in the משנה – מהלך First
 - i) because מוחה were חכמים
 - (1) Although פאה is "פאה" still "פאה" from ירק doesn't have a פאה and is חייב מעשר
 - (2) And we're חייש that עניים will be טועה and think that מן הירק "פאה" has no מעשר
 - b) Second – mentioned by רש"י in the גמרא on בוהיין בר
 - i) פטורה מן המעשר פאה and is in fact פאה מן הירק is valid
 - ii) The חכמים were מוחה because by giving מן הירק פאה a person is מפקיע the ירק from מעשר and is גזל את הלוי
- 4) גמרא in the בר בוהיין of סוגיא on דף נז. at תוספות
 - a) משנה in the רש"י that רש"י of מהלך the first to קשיא
 - i) Why does רש"י say that "פאה" on ירק isn't valid פאה and as a result there's a מעשר חייב
 - ii) The ירק should still be פטור from מעשר because the השדה was in effect מפקיר his בעל and the ירק is מפקיע the הפקר
- 5) מהרש"א
 - a) קשיא
 - i) Why doesn't תוספות accept the second מהלך of רש"י that there is in fact a פטור from מעשר and מעשר from ירק is מפקיע the ירק from מעשר because מוחה were חכמים

b) תירוץ

- i) If so the חכמים should also have taught that a person ought not to be מפקיר any of his מעשר because הפקר is also מפקיע from תבואה

c) קשיא

- i) Since the קשיא of תוספות is directed to the first מהלך that רש"י applies to the משנה on דף נו.
ii) Why didn't תוספות ask its קשיא to רש"י already in the משנה

d) תירוץ

- i) תוספות prefers to deal with the first מהלך based on the words of the father of בן בוהיין because
(1) We've established that for the first מהלך of רש"י we're חשש that עניים will be טועה that the פאה is מן המעשר
(2) and the words of the father of בן בוהיין to the עניים (השליכו מעליכם ואני נותן לכם) (כפליים) support this חשש by suggesting that the עניים in his case were טועה in this way

הדרן עלך מקום שנהגו